

'Het jonge kind' – perspectief van de praktijk

Position paper Simon Hay – pedagoog KindeRdam & Universiteit van Leiden
Augustus 2022

Essentiële voorwaarden

Een belangrijke voorwaarde voor ontwikkeling is dat kinderen zich emotioneel en fysiek veilig voelen (welbevinden), om van daaruit de omgeving durven te gaan onderzoeken. Als vervolgens de omgeving (andere mensen, spelmateriaal en activiteiten) interessant en uitdagend is, worden kinderen geprikkeld en uitgedaagd (betrokkenheid). Op deze manier wordt de basis gelegd voor ontwikkeling.

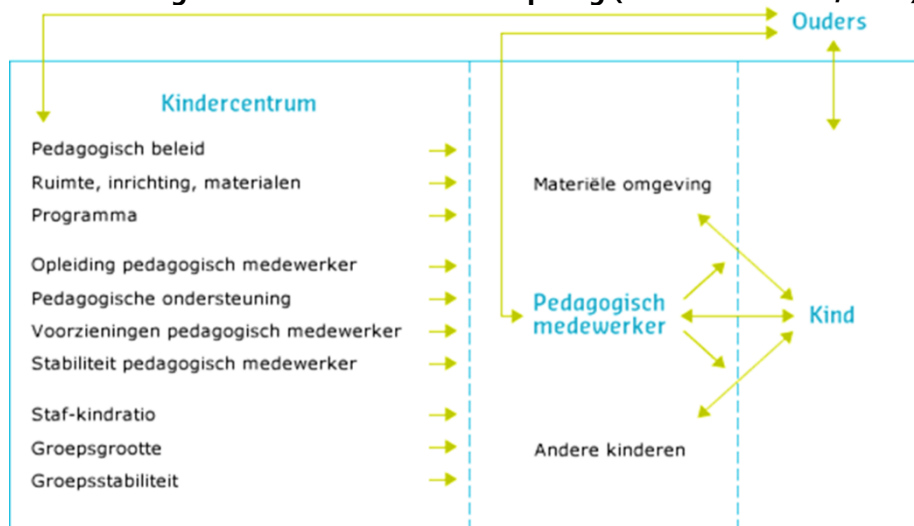
Beginnen bij het begin

Hersenonderzoek¹ laat zien dat kinderen in de eerste duizend dagen² een enorme groei doormaken. De ontwikkeling van de hersenen na de geboorte wordt bepaald door genetische aanleg én omgevingsinvloeden. Hoe meer jonge kinderen mogen ontdekken en ervaren, hoe meer de hersenen zich ontwikkelen. Te vaak wordt ervan uitgegaan dat kindontwikkeling begint vanaf vier jaar oud.

Kwaliteit van de kinderopvang

De kwaliteit van de kinderopvang, als belangrijke secundaire opvoedomgeving, is essentieel om welbevinden, betrokkenheid en ontwikkeling van kinderen optimaal te ondersteunen.

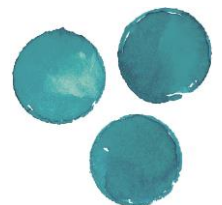
Model van factoren die direct of indirect van invloed zijn op het welbevinden en de ontwikkeling van een kind in de kinderopvang (Riksen-Walraven, 2004)

Aan de linkerkant van het model staan de randvoorwaardelijke (structurele) kwaliteitsindicatoren, in het midden de indicatoren die het meest van invloed zijn op de pedagogische kwaliteit (proces indicatoren), en rechts de kindindicatoren. Als de structurele én proceskwaliteit op orde is, dan is de context gunstig voor kindontwikkeling. Bij het beoordelen van de pedagogische kwaliteit blijken de structurele kwaliteitsindicatoren het makkelijkst in te schatten, deze zijn dan veelal ook opgenomen in de wet. De proceskwaliteitsindicatoren (de interactievaardigheden van de pedagogisch medewerkers, de materiële omgeving en de kindindicatoren) zijn moeilijker te meten. Er zijn voor de praktijk wel hulpmiddelen zoals zelfevaluatie-instrumenten en het openbare instrument dat de inspectie gebruikt. Verder beschikken we over landelijke wetenschappelijke kwaliteitspeilingen. Uit

¹ Bron: <http://www.kinderopvangonderzoek.nl/drupal/sites/default/files/field/textfile/oratie%20Riksenwalraven%202002.pdf>

² Bron: <https://gezondegeneratie.nl/eerste-1000-dagen/>

de meest recente kwaliteitspeiling van de Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang van 2019³ blijkt kort samengevat dat de emotionele kwaliteit voldoende tot goed wordt ondersteund. De gemiddelde educatieve kwaliteit ligt echter lager, net op of boven de grens wat als voldoende gezien kan worden. Het gemiddelde welbevinden is hoog, maar de gemiddelde betrokkenheid is matig. Gezien de druk op kinderopvang de afgelopen jaren, durf ik te zeggen dat de kwaliteit ten opzichte van 2019 eerder is gedaald dan dat deze is gestegen of gelijk is gebleven. Stabiliteit van pedagogisch medewerkers (een bepalende factor van pedagogische kwaliteit), is en blijft een groot probleem. Zonder vaste gezichten lopen de essentiële voorwaarden welbevinden en betrokkenheid in gevaar; jonge kinderen hebben voorspelbaarheid nodig. Verder kan ik me voorstellen dat de cruciale interactievaardigheden van medewerkers onder druk zijn komen te staan door de recente stressvolle maatschappelijke omstandigheden. Investing in pedagogische kwaliteit blijft essentieel.

Noodzakelijke maatregelen

Vanuit de praktijk

1. Het is de verantwoordelijkheid van de kinderopvangsector om de eigen pedagogische kwaliteit op peil te krijgen en te houden. Er moet, intern en extern, verantwoord worden wat goed gaat en hoe dit kwaliteitsniveau vast te houden én op welke punten nog verbetering nodig is en welke verbeteracties in te zetten. KindeRdam bijvoorbeeld, stuurt structureel en systematisch op pedagogische kwaliteit door gebruik te maken van het landelijke zelfevaluatie-instrument 'Pedagogische praktijk in Beeld (PiB)'⁴.
2. Daarnaast is het aan de kinderopvangsector om blijvend in gesprek te zijn met samenwerkingspartners en de lokale en nationale overheid over kwaliteitsontwikkeling van de kinderopvang.
3. Tot slot is het aan de praktijk om de innovatiekracht van de sector te blijven benutten en steeds nieuwe initiatieven in gezamenlijkheid tot wasdom te laten komen.

Vanuit de overheid

1. Het is van belang dat leren en ontwikkelen holistisch benaderd wordt. Nu is de scheiding tussen formeel leren (op school) en informeel leren (spelenderwijs in de kinderopvang) te groot. Annerieke Boland (lector 'Het jonge kind', iPabo Hogeschool Amsterdam/Alkmaar) stelt dat tot en met de eerste jaren van de basisschool ten onrechte onderscheid wordt gemaakt tussen spelen en leren. Eén visie op ontwikkeling tussen kinderen zou leidend moeten zijn voor de ministeries van SZW, OCW en VWS. Er staan nog te veel schotten tussen de ministeries waardoor meer vanuit systemen gedacht wordt dan vanuit kindontwikkeling, denk alleen al aan de verschillende wet- en regelgeving. Er moet sprake zijn van een integraliteit. Vaardigheden geleerd in de in de periode in de baarmoeder tot zes jaar zijn bepalend voor het tot bloei komen van op latere leeftijd aangeleerde vaardigheden. Investeren in alle jonge kinderen verkleint kansenongelijkheid en maakt op latere leeftijd 'remediëren' minder nodig. Dit is empirisch bewezen. Investeren op latere leeftijd is ook nuttig, maar vooral als dit voortbouwt op investering gedaan op jonge leeftijd (zie onderstaande grafiek Heckman & Masterov, 2007).

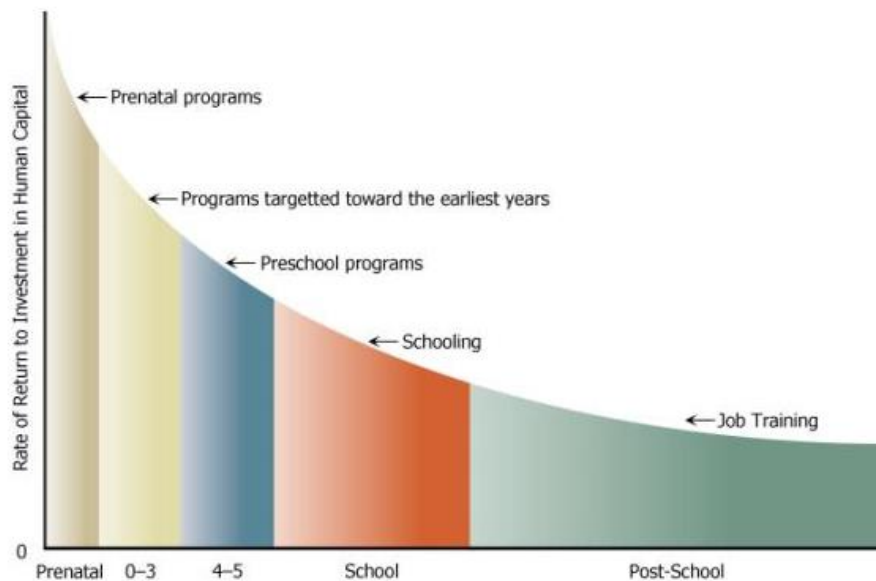
³ Bron:

https://www.monitorlkk.nl/pathtoimg.php?id=3515&image=rapport_final_lkk_gecombineerde_metingen_2017_2019_def_002.pdf

⁴ Bron: <https://pedagogischepraktijkinbeeld.nl/wat-is-pib/>

The earlier the investment, the greater the return

2. Verlengd betaald ouderschapsverlof tot en met het eerste levensjaar is voor de baby en (beide) ouders essentieel voor een goede start. Ouders ook de keuze geven om zelf te kunnen zorgen voor hun kinderen, geeft minder stress in het gezin, en dat komt uiteindelijk de ontwikkeling van kinderen ten goede.
3. De GGD-inspectie toetst alleen op uitkomstniveau, en te weinig of procesniveau van kwaliteitsverbetering. De vraag die gesteld moet is: welke stappen onderneemt een kinderopvangorganisatie om structureel en systematisch de eigen pedagogische kwaliteit te monitoren en te verbeteren?
4. De vergoeding voor kinderopvang voor ouders zoals nu gepland gaat veel geld kosten, en komt niet ten goede aan de lagere inkomens groepen. Met andere woorden, kansengelijkheid wordt vergroot en niet verkleind. De investering in de kinderopvang moet niet conjunctuurgevoelig zijn, en maatregelen moeten niet leiden tot nog grotere kwetsbaarheid voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen. De stabiliteit van de sector is cruciaal. De ingezette stap richting een basisvoorziening moet doorgang krijgen.
5. Kansengelijkheid vereist, naast investering in kinderopvang, dus ook prijnsregulering. Zoals aangegeven door Janneke Plantinga, Thomas van Huizen en Paul Leseman⁵, is dit een belangrijke interventie om ongewenste effecten rondom private equity te reguleren.
6. Met betrekking tot personeelstekort zijn functiedifferentiatie, salarissen gelijktrekken met onderwijs en versoepeling van IKK-normen maatregelen die uitkomst zou kunnen bieden, ook om de samenwerking te faciliteren.
7. In lijn met passend onderwijs, is ook aandacht nodig voor passende kinderopvang. Er is momenteel onvoldoende passend aanbod om te kunnen spreken van kansengelijkheid voor alle kinderen.

⁵ Bron: https://www.maatschappelijkekinderopvang.nl/wp-content/uploads/2022/06/10-06-2022_ESB_Plantenga-Leseman-Prijnsregulering.pdf

